

En sommerdag 1942

Et sted i Thy

Af Carl Pedersen, Aulum, forhen Hørdum

Der var krig i Europa, det var det herrens år 1942. Tyskerne var gået sejrige gennem Frankrig og Nederlandene. Felttoget mod øst som det hed var startet. De kunne åbenbart alting, de tyskere, hvad ville det hele ende med og hvem kunne gøre noget. Først og fremmest måtte man jo se at klare sig igennem uden at sulte eller fryse, og det var jo gået nogenlunde til nu. Godt nok var mange ting rationeret, men ingen manglede vist det mest nødvendige til livets ophold. Vinteren havde godt nok været usædvanlig kold, hvilket her den efterfølgende sommer gjorde efterspørgslen efter indenlandsk brændsel meget stor, tørv og brænde var det eneste, man kunne købe til opvarmning, og det endda uden rationering, - endnu da. Så folk der havde råd og plads, købte hvad de kunne opdrive, selv om kvaliteten ofte var så som så, men sælges kunne det hele, så der var travlhed i mose og skov.

En bred ryg og nogle gode muskler var meget værdsat den gang; det kunde jeg ikke så godt leve op til, selv om jeg allerede havde været ved landbruget i 3 år. Tynd og splejset var jeg, og det var der ikke noget at gøre ved sådan lige her og nu, skønt det ville have været rart. Jeg var nemlig første maj startet i en ny og spændende plads, hos en vognmand der også havde landbrug. Lønningen for sommerhalvåret var aftalt til 500 kr., men så forventedes det også at jeg kunne klare en hel mands arbejde. Nå men var viljen god, og jeg kunne komme op om morgenen, og så helst glemme alt om, at der nogle steder var noget der hed fyraften, før vi var færdige med det der var lovet, ja, så gik det nok.

Det gav et klik i vækkeuret, så faldt det altså i slag, så kunne jeg lige så godt stoppe det, så undgik man det spektakel. Åh-ja, og så se at få

gnedet søvnen af øjnene, - jo den var 20 minutter over 5. Nå, fluerne havde længe haft travlt, dem var der mange af. Karlekammeret lå jo lige op til stalden, så det var noget der hørte sommeren til, men skidt, det mærker man jo ikke meget til, når man sover. Ovre i den anden seng snorker chauffør Jens endnu dybt og inderligt. - Jo, vognmanden har også lastbil som endnu tøffer af på en lille benzin ration, medens den venter på at få monteret gasgenerator. Det venter Jens og vognmanden sig meget af. Men altså Jens snorker videre, lader sig et øjeblik irritere af en flue, der har sat sig tilrette på hans overlæbe, den bliver strøget væk i søvne, han vender sig en kvart omgang, dynen dækker ham kun halvt, men pyt - fred lidt endnu. Jens's vækkeur ringer først lidt over seks. Solen har længe stået ind af vinduet, det er lidt over midsommer, og det ser ud til at blive en varm dag. Hestene går på græs lige øst for gården, nu skal de ind, det er det første der sker, efter at jeg har fået skjorten og bukserne på. Det er ikke nogen vanskelig opgave, de står allerede ved leddet og venter så man må tro at de ikke ved hvad der venter dem. Men det første sætter de godt nok pris på, nemlig en gang hakkelse, godt med valset havre, og der er også hø i hækken til dem. Senere på dagen får de nok vognmandshestens strabadser at føle. Så snart jeg har lukket ledet op går det i trav hen over brostenene og ind i stalden, de har ikke en gang tid til en tår vand ved vandtruget, der står lige uden for stalddøren. Det ved jeg af erfaring, at det er anderledes, når de igen skal ud til dagens alvor, men nu er det bare "æde" det gælder, den næste times tid. Nu var det rart om familien var vågnet der inde i stuehuset ved at høre hestene komme ind. Det er såmænd ikke

*Arbejde i Hundborg Mose ca. 1930.
Udlånt af Lokallhistorisk Arkiv, Thisted.*

nødvendigt at binde hestene, de skal nok blive hvor de er til jeg kommer igen, men jeg gør det nu alligevel. Moster bliver hun kaldt, den største, et stort halvgammel godmodigt øg med nogle ordentlige stolper til ben, det ene af de bagerste endda ekstra tyk. Det skyldes sikkert en slidskade. Hun kan også godt trække noget på den, mest om morgenen, det gælder dog ikke turen ind i stalden, da synes der aldrig at være noget i vejen. Den anden, også en hoppe, er en gal spektakel, hvorfor hun også bliver kaldt "Æ uen øg". Moster kunne jeg såmænd kravle mellem benene på hvis jeg havde lyst, hun får en solid kip når jeg går op til hende, og får at vide, at hun er en god Moster hest. Anderledes med Æ uen øg, der råber jeg altid højt, når jeg går op i båsen. "Fløt dæ så din dum kræk" eller noget i den stil, hun skal ikke være i tvivl om, at jeg kommer, og at det er mig der bestemmer farten. Da jeg var ny i pladsen og ikke kendte hende, måtte jeg en tid døje med en øm plet på ryggen, der hvor krikken havde haft fat i lidt mere end skjorten. Men det

er et solidt spand heste og jeg er vist ikke så lidt stolt af dem.

Medens hestene nu fortærer det store morgenfoder, er der nogle køer, der skal malkes. De går her i den bedste sommertid ude i heden, godt og vel en kilometers vej vesten ud. Til malkningen plejer jeg at have en af mandens drenge med; det er ikke det bedste de ved, men for mig bedre end ingenting. Endnu har jeg ikke hørt en lyd der inde fra, og det plejer nu ellers ikke at gå stille af, når vognmanden vækker familien, så åbenbart sover alle endnu, så det er nok bedst at skramle ekstra højt med spandene, hvis jeg ikke ønsker at være ene om malketuren. Vi har en lille let påhængsvogn til at hægte bag på cyklen, jeg får med et vist spektakel læsset malkespande og transportspande på, og joller så af sted det bedste jeg har lært. Det er ikke nogen støjfri tur for grusvejen er hullet og stenet, så naboerne er ikke i tvivl om at nu skal der malkes ud i Æ HEE.

Kørerne kender også spektaklet, de er så småt ved at samle sig henne ved malkepladsen inden

jeg får spandene læsset af og stillet cyklen op af en hegnspæl. Herude er det hede med lidt forskellige afgrøder, der ikke står alt for godt. Der er også en grusgrav, hvor nogle arbejdsmænd af og til tjener lidt ved at harpe grus, så er vognmanden også leveringsdygtig i de dele, hvis kommunen eller andre, skulle mangle noget.

Nedenfor skrænten er der en å, der skal jeg ned og hive vand op til dyrene. Her er en herlig stemning sådan en morgen, godt nok kan det se ud som at fugle, tudser og andre skabninger har lige så travlt som vi andre, men nu er det med at få den malkning overstået. Køerne slæber rundt med en stump tøj, som vi lige slår om en pæl de 5-lo minutter, det tager at malke en. Jeg er næsten færdig med den første, da Peter med sønnen endnu siddende i øjnene og uden mange ord går i gang med en af de letteste. Det er jeg jo kendt med, når det er en af drengene der er med, så jeg starter altid med de sværeste, så er de letteste tilbage. Der er kun seks der malke for tiden, og når Peter når mindst de to, så er det jo ret hurtigt overstået. Når de så er vandet er det med at komme på cyklerne og hjem med mælken inden mælkekusken kommer og så ind og spise davre. Morgenmaden er havregrød og mælk, lige fra køerne, og så kaffe og et par madder. Havregrøden er udmærket, især hvis den ikke er sveden, for de fyrer jo med kvas i komfuret, og det kan let blive for varmt, især hvis pigen er kommet lidt for sent op og er lidt for søvning. Kaffen er noget man har vænnet sig til, det har længe været ren erstatning, så ingen kan vel huske hvordan rigtig kaffe smager, men hvad, når det er skoldet eller kogt så er det vel i det mindste ikke skadeligt.

Nu er det så ellers med at komme af sted, tørvene er tørre og der er et godt stykke vej til mosen, og jeg skal helst nå to ture sådan en dag. Da jeg kommer ud i stalden ser hestene nærmest ud som om de har affundet sig med deres skæbne, de ved vist hvad der venter dem. Står nærmest og hænger, pruster som de ville sige: vi gider altså ikke i dag. Her hjælper ingen kære mor, jeg tager seletøjet ned fra knagene og lægger det på, først på moster, uden problemer, så Æ uen øg med de sædvanlige arrige hale-

sving, og ørene stift tilbage. Ingen skal være i tvivl om, at jeg er sur over det her, meget endda, hvorfor er det ikke også søndag, så vi kunne have græsset hele dagen i det fine vejr. Nå ikke det pjat, men ritualer ved vandtruget undgår vi ikke. De drikker da en hel del, men der skal også laves andre numre for at trække tiden ud. Det haster slet ikke at blive spændt for de der vogne, der prustes og skræbes lidt med et forben, drikkes lidt igen, der skulle vel ikke være et elendigt lille græsstrå der op af muren, så må den i alt fald ædes før vi kan begynde den trange vej. Hvis ikke det var for at jeg er ved at blive gal i knolden over alle de numre, kunne de såmænd blive ved, men et rap af tømme og et godt brøl får da omsider gang i foretagendet. Vognene står parat, det er tunge trævogne med træhjul med jernringe, til tørvekørsel har vi høje sider på, det kaldes klovfjæl, som tages af hvis det er grus eller andre tungere ting vi kører med. Her er to vogne efter hinanden og med klovfjælene på kan jeg have 8000 tørv med i et træk, og det er meget. Jeg har ikke set nogen i mosen der kørte med mere efter heste, så spænder jeg for. Moster træder forsigtig over vognstangen som hun er vandt til, så kobler og skagler på, nå der var lige en tot græs, som de umulig kunne leve foruden. Imedens får jeg kontrolleret, at jeg har det hele med, læssegreb, en lille rød madkasse, hvor der står "Velbekomme", den har pigen smurt et par rundtenommer til, som jeg gemmer til jeg har læsset, og har begyndt hjemturen. Så sidder jeg på den forreste vogn på læsset, hvilket ville være højst ubehageligt i de hårde kantede tørv, hvis man ikke til den ende altid havde en sæk med halm, den og pishen ligger i vognen fra i går. Så er der lige hestenes muleposer som er halvt fyldt med hakkelse og havre, mere må der ikke komme i for så spildes der for meget. Når jeg læsset i mosen får hestene jo poserne, det er de altid meget parate til. Så snart vognen er kørt på plads, tager jeg hovedlagene af og giver dem poserne på. Poserne er syet af et meget, meget kraftigt lærred og fra et par kraftige ringe er der bundet et reb, som er afpasset sådan, at det netop lige kan nå op over hestens nakke. Den første tid de æder, støtter de roligt posen mod

jorden, og gumler løs, kun afbrudt af en prusten nu og da, men efterhånden som de åbenbart har fået, det bedste sorteret fra og ædt, svinger de poserne fremad, og højt op, for at få rodet rundt, og godbidderne ud af hjørnerne. Men foreløbig er vi nu først på vej ud, de går godt til, når vi først er kommet godt hjemme fra. Man skulle næsten tro de kunne lide det. Ind imellem kan der endda blive et lille stykke i trav, men det er nu ikke deres stærke side, de er aldeles ikke væddeløbere, men til det lange seje træk, der dur de. Efter godt en times kørsel nærmer vi os mosen, der fra gammel tid er delt op i skifter, forskellige størrelser af jordlodder, som er afgrænset af grøfter og kanaler, for vand skal der til, til denne form for tørveæltning. Her har længe været travlhed; nu nærmer klokken sig ni, så er det lige før arbejderne skal have den første pause. Det er hårdt arbejde, mest på akkord, ikke noget for tøsedrenge, men de tjener også gode penge, nogle af dem op til 15 kr. om dagen.

I dag skal jeg finde et nyt skifte, hvor jeg ikke har været før. Det er i den fjerneste del af mosen og ejes af en mand oppe i byen som hedder Christoffer, vist nok Nielsen, men efternavne spiller ingen større rolle her. Det er vigtigere at man kender øgenavnet, hvis ikke fornavnet er nok. Men jeg må spørge mig for, så jeg ikke stikker af med en andens mands tørv, det er sket for mig en gang før, et sted hvor jeg heller ikke var kendt, men det ordnede sig uden større problemer. Vognmanden slog et større grin op, men skyndte sig dog, at finde ud af hvem ejeren var, og betalte så tørvene, som var gode nok, og vi kunne aldrig få for mange når de ellers var tørre. Der står en mand og lægger på en ikke særlig stor vogn, med ekstra klovfjæl på. Han har et par pæne nordbakker for, mon han kommer i land med det, for der er en temmelig stejl opkørsel til vejen. Disse jernringede hjul kan let skære sig ned i den løse mosejord, og så kan man sidde fast, og måske vælter det hele, hvis det først begynder at hælde. Læsset her bliver temmelig højt og så kan det blive svært nok. De er jo da heller ikke så store de to gule, men jeg holder for at spørge. Han har grumme travlt, forstår

rigtig, at få noget på greben, og har også kræfterne til at få det op, men da han ser jeg holder, og kommer ned i skiftet, gør han dog ophold, og tørrer sveden af panden. Jeg siger "go daw" og spørger så, om det vel ikke er så heldigt, at han ved om en af de her skifter er Christoffers? "Det ved jeg godt nok ikke, det her er min onkels, og han hedder Niels Peter så det er nok ikke her du skal, og jeg kommer her kun den ene gang om året så jeg ved godt nok ikke hvem der ejer hvad. Men der går et par tøser der ovre og rejser tørv, de ved nok besked, og hvem ved, det kan være du kan liste dem med over i det tørveskur der vester, du er vel hverken gift eller på anden måde straffet, så det var ski nok ikke at sige skied til". "Ja men jeg skal slet ikke have listet noget, jeg skal derimod snarest have læsset, jeg skal gerne nå en tur mere i dag", sagde jeg skyndsomst og sprang over grøften, og tog retning efter pigerne, idet jeg kastede et blik i retning af hestene, men de stod pænt hvor jeg var gået fra dem. Der var ikke ret langt over til pigerne, der gik med rumpen i vejret, og vente de halvtørre tørv op mod hinanden. De havde sikkert ikke hørt hvad ham husmanden (som jeg havde døbt ham) sagde, men de havde nok set at jeg var på vej, for de gik da og fniste, men det gør tøser vel altid, tænkte jeg. De var meget forskellige at se på, den ene lille og mørkhåret og nærmest lidt buttet; den anden lys og noget højere og slank og efter min mening den kønneste. Begge var de i kjoler, der vist var noget kortere end de fleste mødre på den tid ville synes om, ansigter, arme og ben, var mørkebrune, dels af sol, dels af tørvestøv. Da jeg var passende nær, sagde jeg selvfølgelig "go daw", de havde rettet sig op strakte ryggen og så på mig, den lille med et skælmsk smil. Nå de siger da også go daw og ser ud som om de da har uendelig god tid til en snak. Men det har jeg ikke, og hvad skal jeg også sige til dem, jeg har jo aldrig set dem før, og så er de to, så jeg føler mig allerede lidt genert. Så jeg skynder mig at spørge: "I ved vel tilfældigvis ikke, om det er Christoffer Nielsens skifte der ovre". "Skulle du spørge fra nogen", siger den lille og ser drilsk ud. "Ja på en måde, jeg skulle i hvert fald gerne have nogle af hans

tørv, jo før jo bedre". "Ja men vi ved da godt, hvad det er for nogle du skal have", siger hun så, det er åbenbart hende der er den mest snak-kende, den store bare smiler, men siger så alligevel, "vi ved da også godt hvor du kommer fra, hvem din husbond er". Hun har en blid stemme og smiler også meget sødt. "Det kan da også godt være vi ved hvad du hedder, ellers kan vi da let få det at vide", siger den lille, og stryger en svedig hårløk om bag øret, "men hvor gammel er du", spørger hun. "Sytten snart atten", svarer jeg utålmodigt, "men når I nu ved så meget, kunne I så ikke være så rare at fortælle mig, hvor jeg skal læsse på, jeg skal gerne nå en tur mere i dag". "Det vil sige at det er en slags tow tuer", siger den lille, og griner af hendes egen vittighed. Nu har den store, som nok også er den ældste (måske også sytten - atten) vist indset, at jeg ikke er til sinds til mere pjat, men gerne vil videre, så inden den lille finder på mere, peger hun i retning af nogle stakke på den anden side af vejen og siger med et sødt smil: "Det er lige der ovre på den anden side, lige over for ham der med de gule". "Tusind tak", siger jeg og er ved at gå. "Drøm om mig,

når du falder af sengen i nat", skynder den lille sig at få sagt, inden jeg igen er over grøften. Tøser er da også nogen underlige nogen, tænker jeg, og skynder mig hen til vognene, og så i trav ned i skiftet. Nu er det spændende om stakkene står på bar jord eller på græs, som greben vil hænge fast i, men jeg er heldig, de står på ren mosejord, det betyder ikke så lidt på læssetiden. Da jeg har kørt vognene på plads, kikker hestene forventningsfulde efter mig, det er poserne det drejer sig om, men nu fart på.

Jeg har kun læsset nogle få minutter, da jeg hører, at husmanden vil køre op, han prøver i det mindste på det. Men hvad er nu det, den nærmer er jo "stadde", da vognen ikke følger med i første ryk, går bæstet i stå, og selv om den anden lægger sig godt i selen, bliver det kun til, at vognen lige akkurat rører sig, og er tilbage igen hvor den stod. Nu siger manden noget meget højt, det er vist ikke den slags, han har lært i søndagsskolen, der falder også nogle drøje slag af tømme, men det gør kun, at de skiftevis springer frem og tilbage, og vognen arbejder sig mere ned for hvert forsøg. Den er også begyndt at hælde en hel del. Jeg er nødt til

at vade lidt op i tørvene for at se hvad det bliver til. Også pigerne har rettet sig op for at se, og måske især høre, hvad der sker. Da de ser at jeg står og strækker hals, vinker de begge to, jeg besvarer det med at stikke greben et stykke op i luften, men giver mig så i kast med arbejdet igen. Men nu er husmanden på vej her over, så har han nok opgivet at komme fri ved egen hjælp. "Satans også, jeg sidder fast, kan vi ikke lave en akkord, hvis du trækker min vogn op så hjælper jeg dig at læsse". Han får også sagt noget om en dum krikke, det behøvede han nu ikke, det har både jeg og de nærmeste i mosen allerede hørt en del om endda med eftertryk. Jeg er mere end villig til den handel, jeg mangler endnu at læsse mere end 2/3 dele af mit læs. Han får også sagt noget smigrende om mine heste, medens vi forbereder os på at komme over og få opgaven løst. Vi er nemlig hurtigt enige om, at den skal klares først, så vi ikke risikerer at vognen vælter. Men da han vil give "æ uen øg" hovedlaget på efter at have taget posen fra den, er han lige ved at blive bidt, hestene har nemlig ikke spor lyst til vores forehavende. "Det var da en galle fanden den der, den må du vist hellere selv ordne". Nu er vi imidlertid klar, og jeg tager tømme, og husmanden hamlerne. Da vi kommer der over binder vi mine kobler i enden af hans vognstang, og så hamlerne der igen, så behøver vi ikke at spænde hans heste fra. "Når du nu lader dem trække, så vil jeg lægge min ryg til vognsiden, så undgår vi nok, at det vælter det skidt, men så må du passe på, at det ikke går for stærkt, så du kører over både mine heste og mig", siger han og gør sig klar. Det er jeg nu ikke bange for, nu skal vi nemlig vise den karl, hvordan den kage skal skæres. Da vi er klar, går jeg først om til hovedet af hestene, klapper dem på halsen, snakker lidt og løfter lidt op i seletøjet. Nu ved de udmærket hvad de skal, og da jeg tager tørv og siger "kom så" lægger de sig stille og rolig frem i seletøjet, og da vognen begynder at komme i gang, mærker de gule pludselig deres egne hamler på bagbenene, og så får de travlt. Vognen er rettet og husmanden går veltilfreds med tømme i hånden, det ser voldsomt ud med fire heste for den lille vogn. Da vi nu er godt i gang, fortsæt-

ter vi op på den faste grusvej. Her binder husmanden sin tømme om hjulnavet og skynder sig over for at læsse på mine vogne. Jeg skal først have spændt for og have givet hestene poserne på, men så sker der også noget. Jeg må konstatere at jeg ikke er så stærk og voksen som den anden, men det har jeg jo før erfaret. De der 30 - 40 årige mænd, der altid har arbejdet på landet, er ikke til klare, men måske om et par år kan jeg. Da der kun mangler at jævne læsset og samle de spildte tørv op, går min stærke makker. Han takker pænt for hjælpen og det samme gør jeg, snart er han på vej hjem, og det samme er jeg inden længe. For ikke at sidde fast og måske vælte, kører jeg vognene op en af gangen. Det er en smal sag for hestene, den bagerste vogn er med kort stang (stjat) så den er meget ustabil, når trækket mindskes. Jeg skal se til at det ikke går ned ad bakke nogen steder, for så vil vognen løbe på hestene, og det kan blive farligt. Men det går fint, også sammenkoblingen der godt kan være bøvl, går glat, tømme har jeg bare hængt løst på vognsiden, til jeg er færdig. Så snart jeg tager fat i tømme, ved mine røde venner besked, jeg behøver ikke at sige noget, de er i gang. Det første stykke vej går jeg ved siden af den første vogn, mosevejen er ujævn og hullet, men alligevel fast og sikker, men det slår nogle ordentlige slav ind imellem, så det vilde ikke være nogen nydelse, at sidde oppe på læsset. Når vi når den bedre vej er der en lang bakke, og et godt stykke oppe plejer jeg at give hestene et hvil. Så har jeg brug for en god sten til at lægge til det ene af hjulene, da der ikke er nogen form for bremsere på vognene, men sten er der nok af. Hestene er begyndt at svede, så det skummer lidt ved seletøjets kanter, så synes jeg det er passende med et lille hvil. Det fungerer godt nok med stenen, jeg har lært at finde en, der ikke er for rund. Der er flere der skal efter tørv, sådan en varm dag og jeg har kun holdt et par minutter, da en anden ung fyr, stopper op og vil vide om vi ikke kan mere. Det mener jeg nu nok, men at et lille hvil kan være godt nok. Da han har fået at vide, hvor meget jeg har på, tør han godt bande på, at det kommer jeg ikke i gang med igen, jeg skulde have kørt på lige til jeg var over bakken,

om så bæsterne var støttet ved det. Jeg ville gerne, at han var kørt inden vi satte i gang igen, men han har en masse pral han skal ud med, og venter vel også på, at jeg skal få problemer, men jeg må jo videre, skal jeg være hjemme til middag, må vi i gang igen. Jeg tager mig dog tid til den sædvanlige lille tur om foran, - en lille snak og et klap, så tager jeg tømme i venstre hånd og er klar til at tage stenen med den højre. "Kom så", og så kører vi, stenen kaster jeg over i vejrabatten, den kan måske bruges en anden gang. Den uge mand er blevet tavs, men slår sine heste i trav ned i mosen. Efter den lange bakke er vejen en god fast og jævn grusvej, og vi lusker godt af hjem efter. Jeg har smidt tømme op på den forreste vogn og går så ind imellem vognene og står op på den korte stang, hvorfra det er let at kravle op på læsset. Men jeg kan godt nå at stå og tisse i farten, den er jo ikke overvældende, selv om de skridter godt ud. Der bliver nogle mærkelige støv indrullede små vandblærer i det tørre grus i vejkanten. Men nu skal jeg op og nyde turen den næste lille time, til vi er ved kunden nede i byen. Jeg skal have sækken med halm anbragt, så jeg sidder så mageligt som muligt med et ben strittende ud til hver sin side af læsset.

Nu har jeg tid til alle hånde tanker om løst og fast, om krigen og om hvordan og hvornår den vil ende. Bliver Danmark en slagmark inden det er forbi, mange tror at der bliver invasion i Jylland, når først tyskerne har slidt sig op på østfronten. Der kommer et tysk feltkøkken med hesteforspand, den skal nok til nabobyen, hvor der er en deling indkvarteret i missionshuset og på skolen. De ser nu ikke spor nedslidte ud hverken heste eller soldater. - Jeg håber ikke jeg bliver taget til soldat, når jeg skal på session næste år, men hvad skal man egentlig tro om fremtiden, jeg kan godt lide landbruget, men Far og Mor mener, at det er håbløst at få sit eget, så skulle jeg være meget bedre til at spare op. Da jeg fik løn for vinterhalvåret, købte jeg en grammofon. Det syntes Mor godt jeg kunne have sparet, når jeg har en harmonika, men det er da noget helt andet. Dem på pladerne kan jo det hele, jeg ville også gerne have den sidste nye: "Alle går rundt og

forelsker sig", men det bliver ikke med det første, den koster over fire kroner. Og penge har jeg næsten ingen af, for da jeg havde en uges ferie for et par uger siden, var Mor og jeg i København. Hun skulle over og se sit første barnebarn, og da måtte jeg tage lidt op af min sommerløn, for at få råd til turen, og det skulle man jo helst ikke. Det var ellers spændende nok, svoger havde en svoger der var arbejdsløs taxachauffør. Han ville gerne vise mig byen, når jeg betalte, der hvor det kostede noget at se, Zoologisk have og den slags. Men jeg fandt da selv til Bellahøj og så landbrugsudstillingen. Svoger er hospitalsarbejder, portør eller portner var det vist. Når ambulancen kom, skulle han ud og lukke porten op, hvis den ikke var åben. Af og til kom der også nogen og spurgte om vej, han har et rum lige ved siden af porten. Når vi kom var han tit ved at lave kaffe, der kom så mange og hyggede sig der, sygeplejersker og sådan nogen. Jeg spurgte en gang om de godt måtte bruge så meget tid til kaffe og røg. Det var vist dumt spurgt, for de smilede da så sært til hinanden. Jeg var også dum hjemme i lejligheden, da der var gæster. De sagde godt nok goddag, men så sagde de også et navn, det var nok det de hed, men så sagde jeg "hva", for jeg viste ikke at det hørte med til at hilse i København. De har nu ellers en flot lejlighed, søster og svoger, med badeværelse og altan, men den kostede også over hundrede kr. i måneden. De skulle også købe alt muligt, både kartofler og mælk i flasker, og sådan noget. Jeg kan ikke forstå, at svoger kan tjene så meget i den port, men han synes nærmest han får for lidt. Det var hårdere, da han var ny i tjenesten, da kørte han både med døde mennesker og alt muligt på de forskellige afdelinger. Men jeg tror nu slet ikke jeg kunne tænke mig at bo i København selv om jeg nu ved, hvordan man præsenterer sig. Jeg kunne da nok lære at finde rundt i byen, men alligevel, det er nu helt anderledes, fint og sådan. Nu er vi efterhånden snart hjemme, ikke mere drømmerier lige nu.

Nu vil hestene gerne til venstre, for det er hjemad til gården, men det går ikke, vi skal først ned i byen til barberen, det er ham der skal have tørv i dag. Jeg kommer lige forbi Fars

og Mors hus, men de ser mig ikke, de sidder nok i køkkenet, og spiser sammen med de gamle. De spiser altid klokken halv tolv, det har vi gjort så længe jeg kan huske. Havde det nu været kaffetid i stedet, havde jeg nok holdt og fået en kop med, for Mors kaffe er nu bedre end madmors, og især brødet som jeg aldrig kan få nok af. Men nu er det hurtig aflæsning, det drejer sig om, men her skal tørvne leveres på gaden, så det er bare at løfte ender og den ene side af vognene, så rager jeg det hele ned på fortovet, det tager ikke lang tid. Når jeg kører fri, ligger der tørv over alt, også under vognene, så hjulene er næsten begravet i den ene side. Vognene slår nogle ordentlige slav, men vælter dog ikke, så siderne på igen og hjem til gården i skarp trav. Spektaklet, når vi ruller ind i gården over brostenene, lyder af sommer og travlhed. Vognmanden er ikke gået ind og spise, så han sætter hestene på stald, og giver dem deres foder, så kan jeg gå lige ind til maden. Familien er i gang med spisningen, men der er også både store og små børn, så her er mange dufte, også af den stegte flæsk, som jo er udmærket hvis bare det ikke var så tit. Men heldigvis er man begyndt på de nye kartofler, rabarbergroden er jo heller ikke nogen sjældenhed, men er man godt sulten, så vederfares det hele retfærdighed, endda i store portioner.

Efter at jeg har spist kan jeg strække mig på sengen en halv times tid, medens hestene æder færdig. Men jeg passer på ikke at falde i søvn, det ville være flovt at sove over, men det ville vist heller ikke være så let med al den støj af børn og dyr. Jeg spekulerer på om jeg skulle have fortalt, at jeg trak husmanden i land, men det fik jeg nu ikke gjort, - dels vidste jeg ikke om det var i orden, og dels havde vognmanden også travlt under spisningen med at forklare mig om den næste tur. Denne skulle være let, nemlig fra den nærmeste del af mosen, hvor jeg havde været før, og hvor der plejede at være nemt at læsse. Sidst jeg var der, havde ejeren været der og havde hjulpet ved at læsse den sidste vogn. Så nu var det bare med at få lidt mere i muleposerne og så se at komme af sted igen.

Ritualet ved vandtruget gentager sig selvfølgelig,

selv om de sikkert har drukket godt før de gik ind, men nu kan de stå og more sig med det, medens jeg gør mig klar, jeg skal ind og have et nyt stykke mad i kassen. Der er også en lille termokande med kaffeerstatning, det er ikke særlig godt, men i varmen er næsten alt drikkeligt. Jeg tror at hestene ved, at det er mosen igen, de skridter allerede godt ud, som: "lad os få det overstået, vi skal jo". Jeg er også rigtig glad for den her tur, det er rart at vide præcis hvor jeg skal hen og læsse, så jeg er fri for at bruge tid på at spørge mig for. Hjemturen spekulerer jeg ikke så meget på endnu, godt nok ved jeg, at den bliver et par km. længere, vi skal op til præsten, med læssene, og han bor i den anden ende af kommunen. Det er ikke for godt jeg ved hvor, men det må vel være i nærheden af kirken. Jeg er ikke sikker for jeg har ikke gået til præst, lige som mine skolekammerater. Det håber jeg ikke præsten skal til at høre mig om hvorfor. Det er jo fordi, at Far og Mor ikke er medlem af folkekirken; de tilhører en anden menighed. Derfor blev vi også drillet i skolen med at vi var en anden slags missions folk. Indre missions børn blev ikke drillet så meget, for dem var der mange af. Hvis ham præsten nu spørger om noget, så vil jeg prøve, om jeg tør sige, at det kan han snakke med Far om.

Det er ikke helt så varmt, som det har været, nu hvor vi ruller ned i mosen. Der er kommet nogle skyer i sydvest, det er godt nok, så giver det ikke så meget sved, at læsse på. Der er ikke andre i det her skifte, jeg kigger lidt langt, om ejeren ikke skulle dukke op, lige som sidst.

Ovre i naboskiftet holder folkene kaffepause; der er en der får de andre til at grine, han kan nok fortælle historier, men jeg kan ikke høre hvad det er. Det går ret let at få den første vogn læsset, den anden tager mere tid. Der er en del græs under stakken, som greben vil sidde fast i. Jeg er også ved at være træt i ryg og arme, jeg glæder mig til at slappe af på læsset hjemad. Da jeg er godt halv færdig med det sidste læs, kommer ejerens søn, han er ca. på min alder. Han siger at hans far har sagt, at han skulle cykle ned og hjælpe. "Men jeg sagde, at min cykel var flad, så jeg var nødt til at gå, men det gjorde jo ikke noget, for nu er du jo næsten færdig". Da vi var helt færdige, syntes han godt vi kunne sætte os lidt i græsset og snakke, han kan nogle historier, som han har hørt ovre i naboskiftet. De er vist mere sjofle, end de er sjove, historierne. Jeg har lyst til at spørge, om han kender pigerne fra i formiddags, men gør det ikke. Jeg har på fornemmelsen, at han let kunne brygge noget sammen om dem, som ikke passede, og jeg er også ivrig efter at få begyndt hjemturen. Der kan godt være regn i de skyer, der er ved at samle sig sammen, så jeg samler tingene sammen og er klar til at køre forvognen op på vejen. Peter som han hedder vil vide, om jeg ikke kommer til sportsfest på søndag, der er både gøgl og piger. Men det vil jeg nu ikke love noget om, da der også er en spændende pokalkamp der hjemme. Så vil han vide om jeg selv spiller fodbold; det gør jeg nu ikke i år, da der næsten aldrig er tid til at træne og så duer det ikke. Jeg siger farvel og begynder at køre. Peter går ved siden af og prøver at slå knald med pisken. Det er nu ikke noget der rører hestene, de er ikke nervøse for pisken, det er jo bare sådan et slags værktøj, som vi har med.

Så går det atter hjemad, ikke direkte, til den lille by, - jeg skal jo se at finde den der præstegård. Da vi er kommet godt på vej og jeg har drukket den der såkaldte kaffe, synes jeg at skyerne begynder at se mere truende ud, det skulle jo da gerne være tørvejlr til jeg får læsset af. Mine firbenede venner synes også vi skal skynde os, af og til når det går ned ad bakke, slår de selv over i trav. Så er det bedst, hvis vejen er jævn, ellers ryster det slemt i de stive vogne så

det langt fra er nogen nydelse at sidde på læsset, og der kan også let tabes enkelte tørv, og det må jo helst ikke ske. Hestene er ikke meget for, at jeg pludselig vil en anden vej, da vi nærmer os vor lille by. Nu var vi lige så nær hjemme ved den kære græsmark, og så vil den splejs deroppe på læsset bestemme, ved hjælp af tømme og bidsler, over al den muskelkraft. Jeg har ingen besvær med at finde gården. Da vi nærmer os kirken går der netop en mand med sin le og slår vejgræs og han kan godt bekræfte, at det er den gård, jeg regnede med. Der begynder at falde nogle regndråber, da jeg kører op foran stuehuset, men det blive nok ikke til noget særligt. Bare det nu er let at læsse af her, så skal vi snart komme hjemad, klokken er efterhånden også over fem. Der er meget stille i gården, men jeg går da hen og banker på den første, den bedste dør. Stadig stilhed, så jeg fortsætter til jeg kommer ind i køkkenet, her står pigen og arbejder ved komfuret. Jeg kender hende godt, hun er også nede fra byen, men er nogle år ældre end mig, så jeg er ikke interesseret i en større palaver, men gør skyndsomst opmærksom på, hvad jeg kommer efter. Det ved hun nu godt, og så oplyser hun mig om, at præsteparret ikke er hjemme, men nu skal hun vise mig hvor jeg skal gøre af tørvene. Vi går ud og om bag et udhus, hvor hun peger på en luge oppe i muren, hvor efter hun skyndsomt går tilbage til køkkenet, regner jeg med. Lige nu må jeg huske, at jeg da vist er for stor til at tude, og jeg har vist aldrig rigtig fået lært at bande, som nu f.eks. ham husmanden. Det ville vel heller ikke passe sig særlig godt her. Jeg skulle i øvrigt huske at sige De til manden, hvis jeg traf ham, men han var jo ikke hjemme. Så det var vel bare med at komme i gang. Da jeg får vognene kørt på plads, finder jeg en spand ved brønden, så jeg kan give hestene vand; og så får de muleposerne med de sidste rester. Aflæsningen er netop så besværlig som jeg havde frygtet. Lugen er ikke ret stor og sidder også lidt højt synes jeg, så jeg må have vognene flyttet flere gange, for at få læssene skovlet ind. Og så spildes der endda temmelig mange på jorden, som jeg så må samle op til sidst. Nu er det også blevet til rigtig regn, som render ned af

taget, hvor jeg står og skovler ind, så min højre arm og skulder allerede er gennemblødt. Hvad værre er så får de spildte tørv også vandet fra taget, men inden jeg er helt færdig hører regnen op, det var altså kun en byge, så skaden var til at overse. Da jeg omsider er færdig og har samlet de spildte tørv op og fået mit grej på vognen, ser jeg at klokken allerede er over syv. Det har da vist været alt for længe det her, og så konstaterer jeg end videre, at jeg er våd, træt og sulten men også, at hestene er ved at være urolige, nu vil de altså hjem. Da jeg får hovedtøjet på dem og muleposerne i vognen, må jeg skynde mig op hvis jeg vil med, og selv om det er en anden vej end vi plejer, er det som om at de kender den, og uden at blive bedt om det, traver de næsten hele vejen, de ca. 4 km. hjem. Selvfølgelig ville manden vide hvorfor, jeg ikke kom før, men da jeg fortalte om den besværlige aflæsning, var der ingen bebrejdelser, derimod en kvik bemærkning om, at det kunne præsten såmænd have haft godt af at hjælpe med ved. Jeg slap for aftenmalkningen; den havde manden og drengene klaret, men madmor var meget utilfreds. Det lignede ikke noget at vi ikke kunne passe spisetiderne. Så skulle jeg have noget, så måtte manden selv tage sig af det, og sådan blev det. Også selvom det i de tider var noget ganske uhørt, at en mand med respekt for sig selv, foretog sig noget som helst husligt.

Jeg burde straks være gået i gang med vaske-

fad, vand og sæbe, da jeg havde spist, men det var nu fristende lige at strække sig på sengen, bare et kvarter. Jeg vågnede, og skal til at finde ud af, hvor jeg er. Jeg har drømt om at falde af sengen; den lille mørke pige fra mosen havde ikke været med, men den høje lyse, havde sagt noget meget sødt, til mig og vi havde været helt alene. Så nu ligger jeg bare her, beskidt og i mit snavsede arbejdstøj, og er både flov, men også underlig veltilpas. Hvad er klokken? Næsten 12. Jens sover i den anden seng, har måske gjort det længe, har sikkert sagt noget til mig, som jeg ikke har hørt, det er også lige meget nu. Jeg burde gå ud i stalden og vaske mig grundigt nu, men det kan vel også vente til i morgen tidlig. Det er lige som om, der er bly i benene, og noget i mig vil hellere tilbage til drømmeland. Har jeg stillet vækkeuret? Lidt støj fra flyvere i det fjerne, det er nok ikke englænderne endnu. Kan det i det hele taget nytte noget at tænke på krigen, eller piger, ansvar, hvis det nu havde været rigtig. Ham husmanden er nok ikke falden i søvn kl. 8 en dejlig sommeraften, han var stærk og erfaren, sikkert. Nej jeg vender mig om på den anden side. Nå, jo for resten, der er da fodbold på søndag.